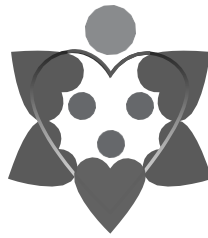

פרשת תרומה
ד' אדר תש"פ

כאיש אחד

תפילה לדוד
עלו שבועי בענייני מחשבה ומוסר מתוך הפרשה

איחוד לבבות במודעות יהודית

עלון שבועי בענייני מחשבה ומוסר מתוך הפרשה

מנורה הזדהב

אומרת התורה הקדושה: 'ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ורקיה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו.' פרש"י: 'תעשה המנורה' - מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה: 'השלך את הפכר לאור והיא נעשית מאליה', לכך לא נכתב 'תעשה' אלא 'תעשה'.

וכאן צריך להבין, וכי מלאכות המשכן כולן היו ברורות ומובנת ביצד לעשותן? הרי מלאכות המשכן נעשו באמנות מיוחדת במינה וודאי כי בלי עזרה ממרום, מי הוא שהיה יכול לגשת למלאכה זו כלל?... אלא, שהקב"ה ברחמיו העניק חכמה לחכמים ונתן להם דעת ותבונה, לעשות את כל מלאכת עבודת הקודש, כנאמר אצל בצלאל: 'וימלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה...' וכן נאמר על בצלאל ואהליאב יחדיו: 'מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם...' אם כן, מה הכוונה שמה התקשה בעשיית המנורה, הרי הקב"ה ברצונו היה יכול להעניק לו חכמה ותבונה הנצרכים לעשיית המנורה וכך היה יודע היטב כיצד לבנות את המנורה, מקשה אחת זהב טהור?

והתשובה נפלאה: אכן, ודאי שהקב"ה יכול היה לתת למשה את התבונה לעשות את המנורה מקשה אחת כרצונו. אלא, שבמעשה המנורה ביקש הקב"ה ללמדנו יסוד עצום בעבודתו.

כידוע, 'המנורה' היא הסמל למעשה המצוה, לחכמה ולתבונה, כנאמר: 'פי נר מצוה ותורה אור' (משלי ו כג). הקב"ה מודיע לנו כי רצונו שתורתו תאיר על מנורה שהיא עשויה מקשה אחת זהב טהור. דהיינו, כאשר צורף רגיל מן השורה מבקש לעשות מנורת זהב, יכול לקחת חתיכות זהב קטנות ולדבוקם אחת לאחת על ידי שהוא מכניס את חתיכות הזהב אל האש וכך הוא יוצר את המנורה, בדרך זו, אינו זקוק לגוש זהב גדול כדי לעשות מנורה, אלא יכול להתחיל בעשייתה מן שאריות הזהב שברשותו.

ובדיוק את זה, הקב"ה אינו רוצה. הקב"ה אינו חפץ לעשות מנורה משאריות של זהב, אלא מגוש זהב גדול 'מקשה תעשה המנורה'. כדי לעשות מנורה מקשה זהב מוכרחים לקחת גוש זהב גדול ולהקיש עליו בקורנס (פטיש) וכמו שפירש רש"י: 'מקשה' - לשון המשכה שממשיך את האיברים מן העשת לכאן ולכאן בהקשת הקורנס, ולשון 'מקשה' - מכת קורנס.

והנמשל, אדם המבקש לקנות מצוות וחכמה באמת, שישפיעו לעולם כולו, אינו יכול לעשות את אלו 'משאריות של זהב' - רק כאשר 'בא לו', רק בזמן שחשקה נפשו, פעם - כן, פעם - לא, ופעם - למה לא. זו לא הדרך! אינו יכול לעשותם רק כאשר זה מסתדר לו עם כל העניינים ולא יפסיד מן המצוות והלמוד מאומה, במחשבה זו, אולם הוא עושה מצוות ולומד, אבל לא יהיה באלו עוצמה להשפיע לעולם כולו. לרכוש אור אמת של תורה, צריך לוותר על הרצונות פעם בפעם.

צריך לקחת 'גוש זהב גדול' - את רוב הזמן להקדיש למצוות וכאשר צומחות מניעות לבטל האדם מהמצוות, עליו לקחת קורנס ולהקיש עליהם - כך כאשר אדם מבטל את רצונותיו פעם בפעם לכבוד רצון הקב"ה החפץ בקיום התורה והמצוות, רק אז 'המנורה' שלו - מעשה המצוות ותורתו, יהיו עוצמתיים ויאירו לכל העולם כולו.

אולם, משה רבינו מביט על דרך זו ואומר: 'ריבונו של עולם, אני חושב שיהיה קשה לעם ישראל לעשות מנורה כזו! לחיות בהתגברות מתמדת.'

הנה, אדם שמתחיל ללמוד תורה או נכנס לתפילה ובידו פלאפון, הרי שכל כמה דקות יהיה לו ניסיון אם להביט בו או לא, אולם בכל פעם ופעם כאשר הוא יתגבר על רצונו שכרו יהיה גדול, הרי שבתפילה אחת או בשעת לימוד אחת הוא זוכה לשלושים מעשה גבורה, 'שלושים מכות של קורנס בכבר הזהב' אלא שהאמת היא שלא כל אחד יכול לעשות זאת להניח את הפלאפון על ידו ולא להציץ בו כלל.

כיוצא בדבר, כאשר בא עני אל איש ישראל לבקש צדקה, בכל פעם יש לאדם ניסיון האם לתת או לא לתת, כך על כל שקל ושקל שהיהודי מוציא מהכיס לצדקה הרי זה כהקשה בקורנס למען המנורה, אלא שיש קושי להוציא צדקה ולתת לעני בכל זמן, לא תמיד מצויה פרוטה שאפשר לתת אותה לאחר. ממשיך משה רבינו ואומר: 'ריבונו של עולם. אם המתבקש מעם ישראל לוותר בכל רגע ורגע אני חושש שהם לא יצליחו לעשות מנורה כהוגן, איני יודע אם יצליחו לעמוד בכך.'

משיב הקב"ה למשה: 'תעשה המנורה' - קח את כבר הזהב ותשליך אותו לאש וכאשר יעשו כן, אני אחשיב להם כאילו הם עשו את המנורה מקשה אחת, כאילו הקישו בקורנס פעמים רבות לעשותה.

וביצד משליכים כבר זהב לאש? אומר הקב"ה: - תעשה מעשה אחד גדול 'תשליך לאש',

ברוך המבדיל בין -

'קצין' 'שוטר' 'מושל'

ביאור המילים 'מהמלבי"ם'

(ר' מאיר ליבוש)

מאת: אדיר רחמים הי"ו.

שלמה המלך נותן הצעה לכל מי שמידת העצלות מנסה להשתלט עליו, והיא: 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם. אשר אין לה קצין שטר ומשל. תבין פקיד לחמה אגרה בקציר מאכלה.'

במדרש: הנמלה אינה חיה אלא ששה חודשים. למה? שמי שאין לו גידים ועצמות אינה חיה אלא ששה חודשים וכל מאכלה אינה אלא חטה ומחצה והיא הולכת ומכנסת בקיץ כל מה שמצאת חטים שעורים ועדשים א"ר תנחומא: למה היא עושה כן? שאמרה שמה יגזור עלי הקב"ה חיים אז יהיה ברשותי אוכל מוכן.

מעשה זה עושה הנמלה בחריצות רבה, כאשר אין שום שוטר מושל או קצין העומד על ראשה.

זאת נלמד ממנה אנו עם ישראל, כאשר אנו מובטחים ב'חיי עולם' לנצח נצחים, על אחת כמה וכמה עלינו להזדרז ולאסוף ב'ערב שבת' לחם לאכלה בכדי שיהיה לנו מה לאכול ב'עולם שכולו שבת'.

וכאן נתבונן מהו ההבדל בין 'קצין' 'שוטר' ו'מושל'?

מבאר המלבי"ם כך: 'קצין' - הוא הנבחר על ידי הסכמת העם שמקבלים אותו ראש עליהם. (כנאמר ביהושע: ויילך ויפתח עם זקני גלעד וישמו העם אותו עליו ויקראו וילקצין).

'שוטר' - הוא אדם הממונה לאכוף את החוק על ידי סמכות המלך. 'מושל' - הוא זה שמושל על העם בכוח אף שלא ברצונם. (כדברי האחים אל יוסף: 'המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו...') - האם תבקש שנעשה אותך למלך או שמא אתה חפץ למלוך עלינו אף שלא ברצוננו?...

מכל מקום, הנמלה אף ללא אחד מאלו, מודרות בכל כוחה לצבור מזון לחייה. על אחת כמה וכמה אנו בני אדם צריכים ללמוד מוריוות זו, לעשות מצוות ומעשים טובים ללא שיש עלינו כח מכריח.

יקויים בנו: 'פכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמך על ראשך אל יחסר' - אמן!

מיהו התורם הגדול?

חנוכת בית הכנסת

– "...זוכה לחיים טובים, לאושר, לשלווה ולנחת מצאצאיו. שכרו ישולם מאת ה' אמין!"

מחייאות כפיים סוערות נשמעו בהיכל בית הכנסת, ועיני כולם הביטו ביראת כבוד בפניו הבורקות של התורם הנדיב בעל הלב הרחב, שהרים תרומה משמעותית של כמיליון דולרים, לסיום בניית בית הכנסת השכונתי. בית הכנסת שיווע שנים רבות ליד פתוחה, להרחבת גבולו בקומה נוספת, ולפאר את תוכו וברו ברהיטים חדישים ומשובחים.

שולחן הכבוד היה עמוס בחכמים חשובים ובדרשנים מעולים ששבו והללו את נדיבות לבו, וברכוהו בכל מילי דמיטב.

– "אי... אי... אי... מה נאמר ומה נדבר? האמן לי. אני תרמתי יותר ממנו לבניית בית הכנסת, ולא זכיתי לדברי הלל ושבח, ולו מאדם אחד" נאנח אדון עזריה באוזני חברו ברוך.

אדון עזריה נמנה בין אנשי הקהילה. הוא אדם פשוט וחכם, ומשתדל בטובו לעזור ככל יכולתו לכל נזקק.

– "עזריה, אתה רציני? אתה חושב שתרמת יותר ממנו? אם תיקח את כל המטבעות שהנחת בקופה בתפילת 'ויברך דוד' במשך עשר השנים האחרונות, ואף אם אוסיף לך עוד עשר שנים 'ספיר' קדימה – לא תגיע לעשיית מתרומתו של אדון רוברטו הנדיב הנכבד, וכיצד זה תעלה דברי הבל ורעות רוח על דל שפתיך לומר, 'אני תורם יותר ממנו?' בדיחה לא מוצלחת ממש."

– "ברוך, אם אתה חושב שאני צוחק – אתה טועה! אני מדבר בשיא הרצינות. אני תורם הרבה יותר ממנו, נקודה!"

– "בבקשה, עזריה. הוכח לי דבריך!"

– "הקשב, התרומה שאנו תורמים, היא אינה לכבוד הגבאים, ואינה לצורך פרסומות, אלא אך ורק לכבוד הקב"ה שציונו בתורתו על הצדקה והחסד. אם כן, מי שקובע את חשיבות התרומה וגודלה אינו אלא השי"ת. המסכים אתה, ברוך?"

– "ודאי שאני מסכים. נו, כעת אתה מתכוון לומר לי שהקב"ה גילה לך שתרומתך גדולה יותר מתרומת המיליון של אדון רוברטו?"

– "יפה מאוד ברוך. כן. בדיוק זה מה שאני אומר לך."

– "עזריה, אני מקווה שאתה בקו הבריאות. קודם טענת שאתה נדיב יותר מהעשיר הגדול, וכעת אתה טוען שגלה אליך הקב"ה? עוד רגע אחד תטען שאתה הוא משיח בן דוד..."

– "הטה אוזניך, ברוך. הקב"ה גילה הדברים לא רק לי, אלא לכל המעוניין לדעת אותם, ופרסם את הדברים בתורה הקדושה. במשנה אבות (ה כג) נאמר: 'בן הא אומר: לפום צערא אגרא'. כלומר, שכרו של אדם על מצווה שעשה נקבע ונמדד על פי הצער שטרם ושעמל במצווה. וארחיב לך מעט העניין. בסוף הלימוד ובסיום מסכת מתפללים: 'מודים אנחנו לך ה' אלקינו ואלקי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות... אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. (ברכות כח:).

והדברים צריכים ביאור. כלום אין העמלים במלאכתם מקבלים שכר? צא ובדוק חשבון הבנק של כל בעלי המלאכה בסוף החודש, וראה על כמה ספרות הוא עומד, ואילו אני ואתה, שסיימנו הלימודים בבית המדרש – ראה את חשבונות הבנק שלנו, על כמה ספרות הם עומדים. אם כן, כיצד זה אנו משקרים בגסות רוח ואומרים שמיד כשאנו מסיימים ללמוד אנו מקבלים שכר והם לא? היתכן? והיה אפשר אולי לומר שאנו עמלים ומקבלים שכר רב, והם עמלים ומקבלים שכר מעט. אבל לומר שאינם מקבלים שכר כלל, כיצד ניתן לומר דבר כזה?

אלא שכאשר נדייק במילים נגלה הבנה אחרת בעניין. אנו אומרים 'אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'.

מנהג העולם שאין משלמים אלא עבור תוצרת מוגמרת. לפני כמה חודשים הזמנתי נגר לביתי שיבנה לי ארון מקיר לקיר. לאחר חודש הגיע הנגר

ובשורה בפיו – הארון מוכן. הגיע הנגר עם פועליו, והעלה את כל הקרשים עד הקומה השישית שבה אני דר, ללא מעלית, וכעבור זמן קצר התאכזב קשות – הארון שבנה לא נכנס ברוחב הקיר. צריך היה לקצר את כל המדפים ואת מסגרת הארון.

בפיו עלתה בקשה שאשלם לו על ההובלה לדירה, ועל קיצור העצים שכעת הולכים לאבדון. אך כידוע לך, עזריה איננו יצור תמים. לכן ביארתי לו בצורה בהירה שהוא הוא ולא אחר טעה במדידות, וגרם לעצמו טורח ועמל לשווא. לכן אין זו אשמתי כלל. אין לי שום חיוב לשלם לו על עמלו והפסדו, ואין אני צריך לשלם כי אם על המוצר המוגמר בלבד. בלית ברירה הוא הודה על האמת.

מצב זה ודומה לו נקרא 'עמלים ואינם מקבלים שכר'. בעולם אין לקוח שישלם לך על טעויות של בעל מקצוע.

אבל שונה הוא הדבר, בתכלית השינוי, ביחס לתורה ולמצוות. אנו נצטוונו לעמול בתורה, ואף כשעדיין אין הלימוד שלמדנו ברור די הצורך, נקבל את השכר בהתאם לעמל וליגיעה שהייתה לנו בו. וכן לגבי המצוות נאמר "יפה פעם אחת בצער ממאה פעמים שלא בצער". כלומר: שכר מצווה שנעשית בעמל רב הוא פי מאה משכר של אותה מצווה כשהיא נעשית ללא עמל.

זהו פשרם של הדברים: "אנו עמלים ומקבלים שכר" – על עצם העמל; "הם עמלים ואינם מקבלים שכר" – על עמלם הם אינם מקבלים שכר, כי אם על המלאכה – תוצאת הגמר בלבד.

וכיוון שהדבר בווער בקרבי, אחזק את דברי עוד יותר גם מפרשת השבוע. התבונן וראה דבר קשה.

התורה מחלקת את סוגי התרומה למשכן לפי סדר חשיבותן: זהב, כסף, נחושת, תכלת, ארגמן ותולעת שני... ולבסוף אבני שהם ואבני מילואים.

והשאלה הנשאלת היא, מדוע כתבה התורה את אבני השהם ואבני המילואים אחרי כל הסוגים? מן הראוי היה לסדרן קודם זהב וכסף, כי הן יקרות וחשובות מהם בהרבה?

אלא שהתשובה לדבר היא שאבני השהם והמילואים באו למשכן בלא טורח ויגיעה, וללא חסרון כיס. הגמרא אומרת שהעננים היו מביאים אותם אל הנשיאים (יומא ע"ה). לכן סדרה התורה נדבתם לאחר כל הנדבות שבאו מאת בני ישראל מכיסייהם, על ידי טורח שעמלו בהם. לכן אפילו הארגמן והשש, שהם צמר ופשתן, חשובים יותר מהאבנים היקרות שעולות הון רב לפי שטרוהו בהם. (אור החיים הקדוש).

ולענייננו גם כן. אם נעשה חשבון אודות רכושו של מר רוברטו הנדיב, יסיף לו ה' כהנה וכנה, נגלה שיש ברשותו נכסים רבים עד מאוד, כמסופר בפיו ישרים ומשפתי צדיקים. אם ניקח את תרומת המיליון ונחלק אותה לאחוזים, היא לא תיחשב אפילו חמישה אחוזים מנכסיו העשויים רק לרווח, מלבד הרכוש הרב שמשתמש בו למחיתו מידי יום ביומו.

אני לעומתו, רכושי 'העשוי למסחר' בחודשים הטובים, כשיש מעט רווח – מגיע בקושי חמש מאות שקלים. במאמץ רב אני גומר את החודש, ובשאר – החודש גומר אותי... נעשה חשבון אמתי: כשאני תרמתי מפת לחמי חמש מאות שקלים לבניין בית הכנסת, הצטמצמתי בצרכים שלי, ציערתי גופי עבור בניין בית הכנסת, ונתתי את כל הממון שברשותי למסחר, לטובת בית הכנסת. השווה זאת לתרומת העשיר שתרם רק חלק קטן מאוד מממונו, העודף על צרכי ביתו. אם כן, ודאי שערכם של חמש מאות השקלים שלי רב בהרבה מהמיליון שתרם עשיר זה, ולכן אמרתי ברצינות מוחלטת שאני תרמתי יותר ממנו."

התנשף עזריה והוסיף לשאול: "נו ברוך, כעת אתה מודה לדבריי?"

– "עזריה, כעת אני מבין המאמר 'לעתיד לבוא עליונים למטה – תחתונים למעלה'. הנחשב התורם הגדול בעולם הזה הושיבהו על יד שולחן הכבוד אל מול הפרוג'קטורים והמצלמות – יתכן שיהיה למטה. ומי שעמד למטה בצפיפות ומדי פעם דרכו לו על הרגל – ירימו כיסאו מעלה, אולם, כל זאת ועוד לעתיד לבוא..."

גדר בים

משכן שבו השכינה שורה אינו רק מזדה ואבנים טובות, אלא אף מנחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני.

כאשר גוונים אלו נעשים שכנים זה לזה, כל היופי של הזהב והאבנים הטובות ניכר ומתבלט עוד יותר מן הדברים האחרים הפחותים מזה. ובלעדי שאר המינים לא היה כל כבוד והדר גם אל הדברים היקרים.

תרומה כזאת מתבקשת לבוא מאת בני ישראל ככול עת. לכל יהודי יש את התרומה שלו אל עם ישראל, כל אחד מוסיף גוון מיוחד על ידי המצוות והמעשים הטובים שמקפיד ומדקדק בהם בשלמות, זה בעסק התורה, השני בגמילות חסדים, משא ומתן באמונה, כיבוד הורים, שמירת שבת וכו'... כך נבנה משכן מושלם לה' ומתקיים הפסוק:

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם.

"וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנְחֹשֶׁת: וְתִכְלַת וְאֶרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֵזִים: וְעֹרֹת אֵילָם מֵאֲדָמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שֵׁטִים: שֶׁמֶן לְמָאֵר בְּשִׁמְיָם לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: אֲבָנֵי שֹׁהַם וְאֲבָנֵי מִלֵּאִים לְאֹפֶד וְלַחֹשֶׁן וְעֵשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם"

שאלה: לכאורה, מדוע נצרך לבניית המשכן, גם כסף ונחשת, היה אפשר לבנות את כולו בציפוי זהב טהור, כך היה מפואר ומכובד הרבה יותר?

אלא נוכל נלמד מכאן יסוד גדול. אכן, הזהב ואבני השדה הם מן הדברים היקרים ביותר. ברם, למרות זאת, הקב"ה מצווה לתרומת המשכן שלושה עשר מיני נדבה. ומדוע? משום שבכדי ליצור דבר מושלם לא די בסוג אחד או שניים ואף אם הם מן הדברים היקרים ביותר.

ליצור שלמות צריך גוונים רבים נוספים, צריך שנים עשר שבטים. בשל כך,

מבזרת הזהב

המשך מאמר ראשי

כאשר 'השלכת לאש' מאה שקלים בפעם אחת, הרי הם לפני כמאה נתינות, זו הדרך שאני נותן לכם בכדי להימנע מלבווא ליד ניסיון תמידי והמנורה שלכם תחשב מקשה זהב טהור.

זה מה שהקב"ה רומז לנו אני נותן לכם אפשרות לעשות מנורה שתאיר לכל העולם גם אם לא תקישו בקורנס כמו ידיכם פעם אחר פעם, אלא גם כאשר תעשו מעשה אחד גדול שיקצר את הניסיונות אני אחשיב לכם רצון זה של 'השלכת הזהב לאש', כאילו אתם מוותרים פעמים רבות.

- נזכה למנורה מקשה אחת זהב טהור, אמן!

בברכת שבת שלום ומבורך.

אברהם רחמים!

תשאיר את הפלאפון ברכב או בתיק לכבודי, תדאג שלא להניח אותו במקום שיכול להיות לך ניסיון להביט בו בשעת הלימוד והתפילה או אז אני אחשיב לך זאת, לא כהתגברות אחת, אלא כאילו התגברת שלושים פעמים, כאילו עשית שלושים מעשה גבורה, אם כן 'השלך לאש' - והיא נעשית מאליה. הרי מעשה אחד שווה כאילו אדם זה הקיש בקורנס שלושים פעמים.

וכן לגבי העני, 'השלך לאש' והיא נעשית מאליה - עשה מעשה אחד שימנע ממך מאה ניסיונות, קח לך מאה שקלים ותניח אותם בארנק של צדקה ומתוכו תן לכל עני ועני כאשר יבקש ממך, כך כאשר כבר הקדשת סכום זה לצדקה בארנק מיוחד, לא תרגיש חסרון גדול בעת הנתינה ממנו.

הליכה כהלכה

חייב מחצית השקל

מאת: הרב ינון רחמים הי"ו

שאלה: בענין נתינת מעות זכר למחצית השקל, האם החיוב אף עבור אשתי ובנותי, ובני הקטנים, או לא?

תשובה: הנה, מקור חיוב נתינת מעות זכר למחצית השקל, הינו מדברי הרמ"א (סי' תרצ"ד ס"א) וז"ל: יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל, שהיו נותנים באדר ומכין שהיו ג' תרומות נותנים ג'... ע"כ.

וכתב הכף החיים, אע"פ שהרמב"ם והטור ושו"ע לא הזכירו מנהג זה, מכל מקום, המנהג כמו שכתב הרמ"א בשם המרדכי, שנהגו לעשות זכר למחצית השקל. אולם, מה שכתב ליתן ג' חצאים לא נהגו בוה, הואיל ולא היו ג' התרומות אלא בשנה הראשונה של המשכן, לצורך האדנים, ותרומת המשכן, אבל אח"כ גם בזמן שבית המקדש היה קיים, לא היו תרומות אלו. ומנהג מחצית השקל הוא דוגמת מה שהיה בזמן בית המקדש. ויש שכתבו שטוב ליתן וכמש"כ הרמ"א. (חזו"ע פורים עמ' ג).

ובענין חיוב מחצית השקל לנשים וילדים, הואיל וכתוב בפרשת שקלים ונתנו איש כופר נפשו, דרשו דווקא איש - ולא אשה, לכן, אשה פטורה. וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהל' שקלים הל' ז) שנשים וקטנים פטורים ממחצית השקל.

ולענין גיל הקטנים שפטורים ממחצית השקל, נחלקו הראשונים: דעת הר' עובדיה מברטנורא (פ"א מ"ג) וספר החינוך (מצווה קה), עד בן עשרים שנה, שמומן זה היו נמנים במניין עם ישראל.

אולם, הרמב"ם (פ"א הל' ז) כתב "קטנים" סתם ולא ביאר. משמע מדבריו שהכוונה היא לקטנים כמו בכל התורה, עד בן י"ג שנים. אבל מבן י"ג הרי הוא כגדול גם לענין שקלים. וכן דעת הרמב"ן על התורה (פ' כי תשא), והתוס' יו"ט (פ"א מ"ה). ברם, כל זה מעיקר דין מצוות השקלים, אך הביא המג"א (ס"ק א) כתב בשם הגהות מנהגים, שנשים וקטנים חייבים, ותמה על זה שמניין לו חיוב זה. עכ"ל.

ובכף החיים (ס"ק כז) כתב, שהואיל וכתוב במצוות השקלים 'לכפר על נפשתיכם' נהגו ליתן גם על נשים וקטנים, בשביל לכפר על הנפש. ואף בזמן בית המקדש כאשר רצו ליתן היו מקבלים מהם. והמשנ"ב (ס"ק ה) בשם האליה רבה כתב שנהגו ליתן גם בעד נשים וקטנים ואשה מעוברת תתן בעד עובריה. וכ"כ בחזון עובדיה. (עמ' קה) על פי הדברים האלה, הדין למעשה,

ליתן מחצית השקל גם עבור אשתו ובנותיו ובניו הקטנים. מ"מ אדם החזוק בפרסתו, לא יתן בשביל אשתו ובניו, אלא שיעור חצי מטבע שקל המצוי בינינו, כמו שכתב הרמ"א, שיתן מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן.

חטא, כמו שאמרו חז"ל. (שבת קט), ועוד, שהם נקיים מעון קרי ובחזקת טהרה בכדי לחבק ולהולך ס"ת, וסיים. שצריך לזוהר שיהיה עומד אתו גדול בשנים לעזר ואחיסמך שלא תזוח ידו מתוך ידו לבל יפול ח"ו הספר עכ"ל.

למעשה, אין למחות באדם זה ויש לו על מי לסמוך בפרט בספר הקטן הנ"ל שהוא קל לנשיאה, ובלבד שיעמוד גדול אצלו, כצל על יד ימינו.

סכום מחצית השקל

שאלה: היאך משערים שיעור מחצית השקל?

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"א הל' ו) ששיעור מחצית השקל הוא חצי סלע של תורה - שני דינרים. ושיעור חצי סלע הינו מבואר בשו"ע (י"ד סי' שה הל' א) שכתב מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו, שהוא בכור לאמו הישראלית, בה' סלעים וכו' שהם שלושים דרהם (שם מטבע שהיה בתקופת הרמב"ם) כסף מזוקק עכ"ל.

נמצאנו למדים, שחצי סלע - הוא עשירית מחמשה סלעים שהם שלושים דרהם. אם כן עשירית זו הינה עולה לסך - שלשה דרהם. מעתה, כל דרהם הוא לערך 3 גרם. אם כן יוצא, שבסה"כ שיעור מחצית השקל הוא 9 גרם כסף טהור. על כן, בזמן הנתינה יש לשאול את סודרי הכסף לשווי ערך גרם כסף. בספר תורת המועדים (פורים עמ' צט) כתב בשם הגר"ע זצ"ל שיתן גם את שווי המע"מ של 9 גרם כסף ובחזון עובדיה (עמ' קב) לא הזכיר דבר זה.

זמן מחצית השקל

שאלה: מתי צריך לתת את מחצית השקל?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' תרצ"ד ס"א) ויש ליתנו בליל פורים, ויש שנהגו ליתנו בשחרית קודם קריאת המגילה. ובמסכת סופרים משמע שיש ליתנם קודם פרשת זכור. ובכף החיים (ס"ק כב) הביא בשם ר' חיים פלאג"י ברוח חיים שכתב, מנהג איזמיר שבאחד באדר היו יוצאים ב' תלמידי חכמים עם שמש הרב הכולל שבעיר וכו', ובס"ק כ"ה כתב בשם הרש"ש, שיתן בתענית אסתר, כדי שיהיה צדקה ביחוד עם התענית, וכל אחד יעשה כמנהגו ובלבד שיבין לבו לשמים.

שבת שלום

למה זה לא מדבן?

מאמר מס' 65

סדרת מאמרים חדשה בנושא 'בניין הבית היהודי'

מאת: הרב מרדכי רחמים שליט"א

מנכ"ל תחנת 'יעץ' נישואין ופסיכותרפיסט

יעץ טלפוני ותיוואם פגישות בפלא': 054-84-00930

במאמר הקודם כתבנו על שלוש מערכות יחסים, שהאדם נפגש בהם משך חייו:

א. מערכת 'הורה ילד' - מערכת מיוחדת, בה הטבעי הקב"ה רצון עז בהורים, להיטיב לילדיהם בכל עת וזמן, בנתינה ללא גבול וללא קבלת תמורה.

עד כי מצוי מאוד לראות הורים רודפים ומחזירים אחר ילדיהם, שיעשו פעולות שיטיבו רק לעצמם. כגון: אם מחזרת אחר בנה: 'מושי, תעשה לי טובה תאכל...'. למרות שאם הוא לא יאכל, רק הוא יאשר רעבו!

ב. מערכת 'חברתי' - בדרך כלל במערכת זו הנתינה היא עם גבולות. בכדי לקבל - צריך לתת! עלינו לשלם עבור מה שאנו צריכים. בנוסף, דברים אינם מובנים מאליהם, צריך לבקש בשביל שידעו שאנו צריכים. 'אם אין אני לי מי לי...' - אם לא תדאג לעצמך מי ידאג לך.

ג. מערכת 'נישואין' - מערכת תקשורת בין איש לאישה - בדרך כלל אלו שני אנשים רחוקים, שמצאו הבנה ומכנה משותף ביניהם ומאז הינם משתדלים להתקרב זה לזה, בצורה היותר קרובה, מכל מערכת 'בין אדם לחברו'.

כאשר נשאל כל בר דעת, מערכת הנישואין, לאיזה סוג קשר דומה יותר, האם לקשר 'הורה ילד' או לקשר 'אדם והחברה'.

ככל הנראה התשובה ברורה, שקשר מערכת הנישואין דומה לקשר בין האדם לחברה.

וההבדל ברור, אהבת ההורה לילד - הינה טבעי חזק ללא תנאים. שהרי הילד באופן מוחשי, עצם מעצמו ובשר מבשרם של ההורים. בשל כך, הקב"ה טבע בהם את האהבה העצומה אליו.

הנה, כאשר נולד תינוק, האימא אינה טורחת לחפש את הקליק' ביניהם... משום שהיא יודעת תמיד למצוא אותו גם בלי לחפש. וגם כאשר קרה מקרה חריג, האימא לא מצאה את הקליק', אימא בריאה בנפשה, אינה אומרת טוב 'אני רואה שאנחנו לא הכי מתאמים, אזי אני משאירה אותך כאן בבית חולים...'

יתרה מזו, גם אם ירצו ההורים להיפרד מילדיהם זה לא יכול להיות, אי אפשר להפריד! - לעולם אבא ואימא, ישארו אבא ואימא לבניהם ולבנותיהם, בכל מצב טוב או רע, הקרובה ביניהם היא נצחית.

לעומת זאת, האישה למרות שבמחנה רחנית היא עצם מעצמו ובשר מבשרו 'כי מאיש לקוחה זאת...' אמנם מבחינה מוחשית האדם לא מרגיש זאת. היא נולדה במשפחה אחרת, להורים אחרים.

ועוד, במערכת איש ואישה שייכת המציאות 'לפרק את החבילה' - קיים מצב שהם יכולים להיפרד זה מזה.

הרי שהחיבור ביניהם, דומה למערכת בין אדם לחברו. ואף ברור הוא כי כוונת החיבור ביניהם, נוצרה במטרה לתת ולקבל. כך שפעם הוא נותן והיא המקבלת. ופעם להפך, היא הנותנת והוא המקבל.

ומטבע הדברים, כאשר אחד מבני הזוג מתנהג שלא כראוי ונותן פחות, אזי גם הצד השני יפסיק להשפיע מהנתינה: 'אם אתה לא - אזי גם אני לא!...'

ברם, בפועל על אף שאנו - בעל ואישה, מבינים שהקשר דומה למערכת חברתית,

אנו מתנהגים ומצפים, שצורת הקשר תתנהל כמערכת 'הורים ילד' - כמו שהתייחסו אלינו ההורים שלנו.

וכאן, נפרט מעט, היכן באים הדברים לידי ביטוי:

א. כמו שהזכרנו - במערכת הורים ילד - קיימת 'קבלה ללא תנאים' אימא יקרה ממשוכה לבשל, לכבס ולהכין סנדוויצ'ים ליום המחר, גם כאשר הילד התחצף או עשה מעשה שאינו גורם נחת רוח להורים.

לא מעט בעל או אישה שפגעו בצד השני, מצפים שכן הזוג ימשיך להשפיע כרגיל, ואם אינו עושה כן, הם מרגישים כאילו בן הזוג עושה להם דווקא, 'הוא נעשה קטנוני' - מתנגם ב', ההבנה הרגילה והמקובלת על דעת כל בן אנוש, שכאשר אדם פוגע בחברו החבר מתרחק ממנו עד אשר יקבל פיוס, - לפתע הבנה זו נעשית לא הכי ברורה. אנו מצפים שגם אם עשינו משהו לא בסדר, שצרכינו יתקבלו. ואדרבה, מסתתרת לה איוו צפייה שכן הזוג יחזור אחרינו ויבוא לפייס אותנו, על אף שאנו היינו לא בסדר - כאשר אימא מחזרת אחר בנה כאשר נפגע מהעונש שקיבל על מעשיו.

ב. במערכת הורים ילד - מצוי מאוד, קבלה אף בלי בקשה, או בלי בקשה מספקת. הנה, ההורים מכירים את הצרכים של ילדיהם, ומאהבתם אליהם הם יכולים למלאות את רצונם בלי שיבקשו. ילד מבקש מאימא שלו 'תכיני לי כוס תה...' - הילד יושב בסלון והנה אחר זמן מעט האימא מגיעה אל בנה הנה הכוס שלך שב בנחת ושתה.

בעל יכול לבקש מאשתו כוס תה, וכאשר חולפים עשרה רגעים הוא שואל: 'מה עם התה שבקשתני?' האישה משיבה: 'זה מונח על השיש כבר כמה דקות...' ומיד הוא אומר בתביעה: 'למה לא הבאת את זה לסלון אני יושב פה?' והיא משיבה לו: 'אתה לא בקשת שאביא לך לסלון. ועוד, זה מה שיש לך להגיד אחר שטרחתי עבורך?! במקום אמירת 'תודה רבה' - אתה תובע - 'למה לא הבאת לי לסלון וכי אני שפחה!...!'

הרי שאילו היה מבקש מחברו שיכין לו כוס תה, קרוב לוודאי שהיה משער בדעתו שהבקשה שלו אינה כוללת 'משלוח עד לבית הלקוח' בשל כך היה טורח להוסיף לבקשה עוד סניף: 'אם תוכל להגיש זאת לכאן, אודה לך', אולם, כאשר מבקשים מהאישה זה יכול להיות ברור שהיא טורח להגיש זאת עד לפה - 'כמו אימא!'

ג. במערכת הורים - מצייה הדרישה - במקום בקשה. 'אימא, תביאי לי את הבגדים.' 'תמוגי לי לאכול', 'אבא, אני צריך כסף' וכדו'.

ד. במערכת הורים - 'הכרת הטוב' על מה שקיבלנו, הינה בדרגה נמוכה מאד. הטעם: משום שאת רוב צרכי הילד, ההורים ממלאים לפני שיבקש. וגם כאשר כועסים עליו.

בשל כך מצוי שילד אינו מעריך את הטוב שההורים מרעיפים עליו, הוא מרגיש: 'מה זאת אומרת, הם ההורים שלי הם חייבים לעשות כן!'

לא הרבה ילדים אומרים לאימא: 'תודה על הכביסה הנקייה. לאבא, על הקניות שערך לטובת הבית'. כמובן, הכל ברור - כך צריך להיות!

אכן, כל צורת הקשר הנ"ל אינה קיימת במערכת חברתית ואף להפך הגמור, תקשורת שכזו בתוך החברה, מפתחת דחייה אינמה, מאדם שמתנהג כך.

מעתה, אין ספק כי הצפייה מבן הזוג שיתנהג עמנו כמו אבא ואימא, כאשר הקשר עצמו הוא קרוב יותר להיות כקשר חברתי, גורם לאי הבנות ואכזבות לשני בני הזוג.

במאמרים הבאים נרחיב כיצד ניתן להתנהל נכון מול בן הזוג, שיבין וידע את צרכינו, ולא ימנע למלאות אותם בחפץ לב ובשמחה.

כל טוב!

"ויקחו לי תרומה... מאת כל איש אשר ידבנו לבו" תרומה נותנים ולא לוקחים? אלא בכדי לתת תרומה בלב שמת, ראוי קודם כל לצעות 'ויקחו' - לקחת מנון, אישית בצד ולאחר מכן לתת בצדקה, כק החסרון אינו נרד!

העלון מוקדש...

להצלחת גיל משה ורד בר חן וב"ב הי"ו.
זו גיורא וחנינה הדר דפני הי"ו. מנחם ואסתר קמיש הי"ו.
עורא בן יפה הי"ו. אביתר ונאה תרומן הי"ו.
ר' יצחק ואילנה טל הי"ו. חי עייבי בן רוזה הי"ו.
יהושע ומזל מאור הי"ו. ר' שחר ומירב אביכור הי"ו. מר אדמן לוי הי"ו.
דרור מועלם בן שלמה הי"ו.
ר' מרדכי ומרגלית רחמים הי"ו. ר' יען ורותי רחמים הי"ו.
מירד הרדיג המהול שמעון רחמים הי"ו. מריא יהודית תח"י. ר' שמואל אלעזר וב"ב.

לע"נ נעים בן מרדל ז"ל.
פרחה בת רחם ז"ל.
אזרוד בן יהודית ז"ל.
קמיל יפה בת לאה ז"ל.
מרדכי ניסים בן קמיל יפה ז"ל.
יחזן בן מרים ז"ל. רחל בת שפחה ז"ל.
לע"נ דניאל בן נעמי ז"ל.
ר' יצחק בן מסעודה ז"ל.
ליוווג הגון.
נעמה בת יהודית הי"ו.